

Oppiminen ja ohjaus

Oppiminen ja ohjaaminen muodostavat monikerroksisen ilmiökokonaisuuden. Sitä voidaan tarkastella monenlaisten käsitteiden ja teorioiden avulla yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla sekä niiden välisessä vuorovaikutuksessa. Tarkastelun lähtökohtana on oppijoiden ja oppimisprosessien moninaisuus, mistä seuraa myös oppimisen ohjaamisen monitahoinen luonne. Tämän ilmiökokonaisuuden ymmärtämisessä oppimisen ja ohjaamisen filosofiset ja eettiset lähtökohdat, kuten ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsitykset, ovat tärkeitä. Ne toimivat pohjana oppimisen ohjaajan omille teoreettisesti perustelluille pedagogisille ratkaisuille. Jatkuva, oppimista ja osaamista ohjaava arviointi ja osallisuus kasvatuksessa, koulutuksessa ja työssä ovat esimerkkejä siitä, miten ihmis-, tiedon- ja oppimiskäsitykset vaikuttavat pedagogissa ratkaisuihin. Oppiminen on elinikäinen vuorovaikutteinen prosessi, joka ulottuu kaikille elämän alueille, kuten kotiin, harrastuksiin, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja työelämään. Oppimista tapahtuu niin kasvokkain kuin digitaalisissa ympäristöissä. Oppiminen on aina kontekstisidonnaista ja edellyttää siten toimintaympäristön ja tilannekohtaisten tekijöiden ymmärtämistä. Oppijoiden yksilöllisyyden ja kulttuurisen moninaisuuden tunnistaminen ja huomioiminen ovat tärkeitä oppimisessa ja oppimisen ohjaamisessa kuten esimerkiksi esteettömien sekä hyvinvointia ja osallisuutta edistävien oppimisympäristöjen rakentamisessa.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Vuorovaikutus on ilmiö, jossa tarkastellaan ihmisiä suhteessa toisiinsa. Se kietoutuu kasvatusalan koulutukseen ja siinä rakentuvaan kasvatusalan asiantuntijuuteen monella tavalla: (1) osaamisena, (2) osallisuutena ja osallistumisena sekä (3) kohtaamisen tiloina. Ilmiön tutkimisessa nämä tarkastelunäkökulmat limittyvät ja täydentävät toisiaan. Ilmiötä tarkastellaan lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden formaaleissa, informaaleissa ja kulttuurisesti moninaisissa oppimisympäristöissä. Vuorovaikutus ja yhteistyö osaamisena tarkastelee niitä vuorovaikutussuhteisiin liittyviä tietoja, taitoja ja asenteita, joita ihminen tarvitsee edistääkseen sekä yksilöiden että yhteisöjen oppimista, kasvua ja kehitystä, muutosta ja hyvinvointia. Vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen on kykyä toimia eettisesti kestävällä tavalla kasvatuksellisessa ja ohjauksellisessa vuorovaikutussuhteessa lasten, nuorten ja aikuisten kanssa. Lisäksi se on kykyä toimia asiantuntijana ja kumppanina perheen, työyhteisön ja moniammatillisen verkoston kanssa. Osaaminen ilmenee taitona havainnoida, kuunnella, antaa ja vastaanottaa palautetta, tunnetaitoina, kykynä ilmaista itseä sekä viestiä monikanavaisesti. Vuorovaikutus ja yhteistyö osallistumisena ja osallisuutena tarkastelee kohtaamista ja kohtaamattomuutta sekä dialogisuutta ja yksinäisyyttä ja niiden välisiä jännitteitä. Tällöin ilmiön tarkastelussa olennaisia ovat motiivit, keinot ja strategiat, jotka

ilmentävät, rakentavat tai murentavat suhdetta muihin. Osallistumiseen ja osallisuuteen liittyy olennaisesti myös yksilön ja ryhmän suhteiden, ryhmädynamiikan ja yhteisöllisyyden rakentamisen (esimerkiksi yhdessä oppiminen) tutkiminen ja ymmärtäminen.

Kohtaamisen tilat ovat konkreettisia ja abstrakteja sekä fyysisiä ja virtuaalisia tiloja. Vuorovaikutus ja yhteistyö -ilmiön tarkastelussa otetaan huomioon kohtaamisen kulttuuriset ehdot, esimerkiksi arvot, normit ja tavat. Tarkastelun kohteena ovat myös prosessit ja lainalaisuudet, jotka määrittävät kasvatustieteen professioille ominaisten suhteiden luonnetta ja dynamiikkaa (esimerkiksi jaettu tiedon rakentaminen ja vastuu- ja valtasuhteet).

Osaaminen ja asiantuntijuus

Asiantuntijuus ilmiönä on monitahoinen ja sitä on tutkittu monella tieteenalalla. Psykologisesti painottuneessa tutkimuksessa asiantuntijuutta on tarkasteltu erityisesti korkeatasoisen osaamisen kehittymisenä, kun taas sosiaalitieteellisesti orientoitunut tarkastelu on kohdistunut asiantuntijuuteen yhteisöllisenä ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Filosofian näkökulmasta puolestaan kiinnostavaa on esimerkiksi kysymys asiantuntijuuden ja asiantuntijatiedon luonteesta sekä toimintaan liittyvästä etiikasta. Asiantuntijuuteen ja sen kehittymiseen liittyviä teemoja ovat esimerkiksi oppiminen koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla, erilaisissa yhteisöissä ja verkostoissa oppiminen, ammatillinen identiteetti ja toimijuus sekä organisaatioiden johtaminen ja kehittäminen. Asiantuntijuus ja sen tukemisen tavat muuttuvat. Tarkastelun kohteena on siksi myös tulevaisuudessa tarvittava asiantuntijuus ja jatkuvan oppimisen näkökulma. Teemojen opiskelu kytketään opiskelijan oman kasvatustieteellisen asiantuntijuuden kehittymiseen. Kasvatustieteellisen asiantuntijuuden rakentuminen on prosessi, joka jatkuu opintojen ja koko ammatissa toimimisen ajan. Opinnoissa tuetaan opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja kasvua eettisesti kestäväan kasvatustieteelliseen toimijuuteen. Opinnoissa pohditaan, kehitetään ja suunnataan omaa asiantuntijuutta kasvatustieteellisellä alalla. Oma asiantuntijana olemisen tapa kehittyy tulevaisuudessa tietoisesti omista arvoista, asenteista, tunteista, kiinnostuksen kohteista ja toimintaa ohjaavista periaatteista. Lisäksi tullaan tietoisesti siitä, että kasvatustieteen asiantuntijuus ei kehity tyhjiössä, vaan se rakentuu sosiaalisesti, ja ammatillista toimintaa määrittävät erilaiset reunaehdot, kuten lait, asetukset ja opetussuunnitelmat.

Tieteellinen tieto ja ajattelu

Tieteellinen tieto on keskeinen osa kasvatustieteen asiantuntijuutta ja siinä kehittymistä. Tieteellistä tietoa rakennetaan erilaisiin tieteenfilosofisiin lähtökohtiin perustuen. Tavoitteena on yhteiskunnallisesti merkittävän uuden kasvatustieteen tiedon tuottaminen. Ilmiöön liittyviä teemoja ovat tieteellinen ajattelu, tieteellisen tiedon olemus, kasvatustieteiden tutkimukselliset

lähestymistavat ja menetelmät sekä tutkimusetiikka ja hyvä tieteellinen käytäntö. Kasvatustiedettä tarkastellaan tieteenalana suhteessa muihin tieteenaloihin. Opiskelija oppii muodostamaan käytännössä esille tulevista ongelmista teoreettisia, tutkittavia kysymyksiä ja rakentamaan näin tutkimusperustaista tietoa. Hän oppii myös arvioimaan ja tulkitsemaan havaintojaan kriittisesti ja tutkimaan erilaisia ilmiöitä tutkimuksellisten periaatteiden ohjaamana.

Kasvatus, yhteiskunta ja muutos

Kasvatus, koulutus ja oppiminen ovat yhteiskunnallisia ilmiöitä. Ne ovat myös poliittisia kysymyksiä ja niillä on yhteiskunnallisia tehtäviä. Yhteiskunnallinen koulutuspolitiikka, esimerkiksi valtakunnallisten opetussuunnitelmien laatiminen, sisältää valtakamppailua ja intressineuvotteluita. Kasvatus ja koulutus sekä ylläpitävät ja uusintavat että uudistavat yhteiskuntaa. Ne ovat sidoksissa kulttuurin ja yhteisöjen jatkuvuuteen ja muutokseen. Kasvatuksen ja koulutuksen käytänteet liittyvät myös vallitsevaan sosio-historialliseen tilanteeseen, kulttuuriin, politiikkaan, ideologioihin ja valtarakenteisiin. Nämä asettavat kasvatukselle yhteiskunnalliset ja rakenteelliset ehdot.

Kasvatus ja koulutus eri ikävaiheissa kytkeytyvät politiikan, kulttuurin ja työelämän muutoksiin, aktiivisen kansalaisuuden ja yhteiskunnallisen osallisuuden reunaehtoihin sekä aikuiskoulutuksen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksiin. Keskeisiä ovat kasvatuskäytänteiden ja lapsuudessa, nuoruudessa, perheessä sekä työelämässä tapahtuneiden kulttuuristen muutosten väliset yhteydet. Kulttuurisia muutoksia ovat perhemuotojen monipuolistuminen, kasvatuksen ja ihmisen elämänkulun institutionalisoituminen, lasten ja nuorten oikeuksien vahvistuminen sekä kasvuympäristöjen ja työelämän oppimisvaatimusten moninaistuminen ja nopea muuttuminen. Laajemmin muutokset ilmenevät yksilöllistymisenä, globalisoitumisena, elämäntapojen ja arvomaailman erilaistumisena sekä valinnanvapauden lisääntymisenä.

Kasvatus, yhteiskunta ja muutos -ilmiökokonaisuudessa tutkitaan yhteiskunnan muuttuvia käytänteitä ja rakenteita, jotka luovat mahdollisuudet ja asettavat reunaehdot kasvatukselle, koulutukselle sekä laajemmin koko sosialisaatioprosessille. Kasvatusta ja koulutusta käsitellään myös ajallisuuden kautta, mikä avaa niihin menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden näkökulmat. Kasvatukseen, yhteiskuntaan ja muutokseen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ja problematisoidaan tutkivalla ja kyselevällä otteella.